

תחקיר עיתונאי

תחקיר עיתונאי

- מוטו של תחקירנים: חשיפה, חשיפה, חשיפה
- פסגת העבודה העיתונאית, ישום כל הטכניקות שכתב מיומן מסוגל להפעיל באיסוף המידע ובדיקתו
- מהות התחקיר : חשיפה של מידע בעל חשיבות ועניין לציבור אשר רשות ציבורית או ארגון פרטי, גורם שלטוני או חברת כלכלית מבקשים להסתיר מעיני הציבור

תחקיר עיתונאי

- עיתונאי התחקיר הם זן ייחודי של עיתונאים ודפוסי העבודה שלהם שונים מהותית מאלו של עיתונאי החדשות
- התחקיר העיתונאי, על אף היותו "פאזל מרובה חלקים", הוא תהליך הדורש מן העיתונאים החוקרים לספק תשתית ראייתית שהיא מעבר לספק הסביר, תוך חתירה לעיגון ראיות במסמכים, שיגנו עליהם מבחינה משפטית גם לאחר הפרסום.

תחקיר עיתונאי

- צריכתם של תחקירים על ידי הציבור מבוססת על הנחה כי בבסיסם מגולמת עבודה עיתונאית יסודית במיוחד

תחקיר עיתונאי

- **הגדרה:** תחקיר הוא דיווח עיתונאי על מידע שהוסתר במכוון, ויש חשש כי פרסומו יעורר דאגה בקרב הקוראים. (MCINTYRE)
- **תחקיר:** כתבה או סדרת כתבות הבוחנת ביסודיות נושא והופכת אותו לידיעת חדשות חשובה בגלל הממצאים שמתגלים
- **תחקיר עיתונאי נעשה על ידי כתבים המבקשים לחשוף מידע שאינו ידוע לציבור. עבודתו של עיתונאי חוקר שונה מעבודתו של עיתונאי המדווח על התרחשויות. העיתונאי החוקר נרתם למשימה בדרך כלל בעקבות מידע על אירועים או תופעות הנראים על פניהם כמסתירים מחדלים או עבירות פליליות.**

תחקיר עיתונאי

- עיתונאי תחקיר מבקשים לחשוף עוולות ציבוריות ופרטיות תוך שימוש באמצעים, שיטות, טכנולוגיות ומגוון רחב מן המקובל של מקורות מידע, וזאת על מנת לבסס את טיעוניהם במידה גבוהה של אימות וידע, כנדרש מהם
- Bernstein & Woodward, 1978; Ettema & Glassor, 1998; De Burgh, Randell, 2000; Pilger, 2005;

תחקיר עיתונאי

- ארגון כתבי התחקיר האמריקני : תחקיר היא עיתונות שמקורה בעבודה עצמאית, פרי יוזמתו של העיתונאי, ושנוגעת בנושא בעל חשיבות שאדם או גוף מסוימים מעוניינים לשמור בסוד. שלושה קריטריונים בסיסיים, אם כן, מאפיינים את עיתונות התחקיר :
- על התחקיר להיות תוצר עבודתו של העיתונאי, ולא חקירה שנערכה על ידי אדם או גוף אחרים.
- מושא הסיפור צריך להיות בעל חשיבות לקורא או לצופה.
- קיימים גורמים המבקשים להסתיר את הפרטים הללו מן הציבור.

תחקיר עיתונאי

- **חוקר התקשורת מק'דוגל :** עיתונאי תחקיר הוא ככל עיתונאי אחר, רק הרבה יותר : חוקר יותר, סקפטי יותר, בעל מקורות רבים יותר והבנה טובה יותר באשר למקום שבו נמצאות העובדות. הנחתו של מק'דוגל, היא שאם ניקח עיתונאי חדשות מן השורה ונקציב לו זמן רב יותר, יהא ביכולתו להפיק כתבת תחקיר

תחקיר עיתונאי

- De Burgh : לתחקיר העיתונאי תפקיד חברתי חשוב. אם החדשות נחשבות לטיוטה הראשונה של ההיסטוריה עיתונות התחקיר נחשבת לטיוטה הראשונה של החקיקה. יותר מכל עיתונאי אחר, כתבי התחקיר מהווים התגלמותה של זכות הציבור לדעת : לדעת על מחדלי השלטון ועל פגיעה בעקרונות דמוקרטיים בסיסיים ; לדעת על פגיעה בזכויות וחירויות דמוקרטיות ; לדעת את מה שאחרים רוצים להסתיר

תחקיר עיתונאי

- תחקיר - יוקרה - חושף ולא רק מדווח, שותף ליצירת החדשות.
- אבל לפעמים זה יכול להיות מתסכל כי אתה חושף ובסופו של דבר, כלום לא משתנה

תחקיר תארים אקדמיים •

שלבים בהכנת תחקיר

- היוזמה לתחקיר

- יוזמה של מקור, "מלשין", מישהו מתוך ארגון (מסחרי או ציבורי) שמעביר ביוזמתו חומר. לפעמים בעל פיה, לפעמים בכתב, לפעמים זה חומר מפורט לגמרי, לפעמים קצה חוט. זה יכול לבוא מעובד מתוסכל, עובד שפוטר, או כאלה שנתקלו במעשים לא תקינים וזה כאב להם. במקרים כאלה אפילו אין להם אינטרס אישי כלשהו. (המונח הוא "השורקים במשרוקית" או WHISTLE BLOWERS)

שלבים בהכנת תחקיר

- יוזמה של כתב או מערכת, זה מתפתח בשל תחושה של הכתב או של העורך כי יש צורך לתחקר גוף מסוים בעקבות שורה של אירועים שהיו בו. לחדור לעומק, לראות מה יעלה בחכה.
- יוזמה של גורם שלישי, גוף צרכני או פוליטיקאי שמציע לערוך תחקיר על גוף מסוים או אדם מסוים.

היוזמה לתחקיר

- כלכלן התקשורת ג'ון מק'מנוס : ניתן לחלק את היוזמה העיתונאית לשלוש רמות נמוכה, בינונית וגבוהה. מה שמבדיל ביניהן הוא רמת המעורבות הנדרשת מהעיתונאי, שיכולה לנוע מפאסיביות כמעט מוחלטת ועד אקטיביזם, שבו העיתונאי עשוי להיות מעורב במידה רבה.

היוזמה לתחקיר

- **רמה נמוכה** של יוזמה מאפיינת אירועים או נושאים שניתן ללמוד עליהם מאנשי יחסי ציבור או מתאגידי מדיה אחרים, מבלי לעזוב את חדר החדשות. מדובר במעקב אחר פרסומים, שיחות טלפון או קטעי וידאו הנמסרים לעיתונות; מעקב אחר עיתונים, רשתות רדיו או ערוצי טלוויזיה מתחרים; סקירת עיתונים מקוונים; צפייה בתשדירים לקידום משדרי טלוויזיה; הקשבה לתדרי משטרה וחירום, וכדומה. הגילוי החדשותי המתחיל במקורות אלו הוא בעיקרו פאסיבי, והוא מבוסס על אספקת מידע ביוזמתם של ארגונים או מקורות חיצוניים אלה. רמה זו של יוזמה מאפיינת גם את תחילת דרכן של ידיעות עיתונאיות, כאשר העיתונאי תלוי במקור המידע לתחילת עבודה

היוזמה לתחקיר

- **רמה בינונית** של יוזמה מאפיינת אירועים או נושאים שמקורם במחלקת החדשות בעקבות דיווח קודם, או כאלה שמתקבלים בחדר החדשות אך מצריכים בדיקה נוספת באשר לערכם החדשותי. טיפול בסיפורי המשך (Follow up) למשל. היוזמה העיתונאית, שבה העיתונאי או העורך מעלים שאלה שעליה עונה הסיפור החדשותי, מצריכה מהם להיות מעודכנים בסדר היום התקשורתי, על מנת שיוכלו לבחון מה טרם טופל או מה עשוי לקשור יחדיו רצף אירועים. רמזים אנונימיים דורשים מן העיתונאי לחשוב ולחבר פיסות מידע בצורה מיומנת יותר מהמתבקש במטלות לא יזומות

היוזמה לתחקיר

- **רמה גבוהה של יוזמה** מצריכה יכולת יצירת קשר עם מקורות מחוץ לחדר החדשות, שכן היא עוסקת באירועים או בנושאים שכתבים לומדים עליהם תוך שהייה במוסדות ממשלתיים, עסקים או למעשה במפגשים חברתיים. נמצא כי בסיפורים עיתונאיים שבהם היוזמה העיתונאית הייתה גבוהה יותר, עיתונאים הסתמכו על מידע רב יותר שמקורו באנשים רגילים מאשר במידע שהתקבל ממקורות רשמיים או ממשלתיים. רמה זו של יוזמה מצריכה השקעת זמן משמעותית, והיא מאפיינת את עבודתם של עיתונאי התחקיר. למרות זאת, לעיתים רק שבריר מהמידע שנאסף הוא בעל חשיבות חדשותית. העיתונאי צריך לבנות יחסי אמון עם מקורותיו על מנת שאלו יספקו לו את המידע.

היוזמה לתחקיר

- מדובר כאן באירועים או בתבניות אירועים המתגלים תוך חיפוש בארגונים ממשלתיים או תאגידיים, והיא אף מכונה על ידי חוקרים כ"עיתונות יוזמת". קטגוריה זו כוללת חקירה של מסמכי תאגידיים או מסמכים ממשלתיים, וזאת במטרה למצוא עוולות או חריגות מצד פרטים או מצד ארגונים הפוגעים בציבור

שלבים בהכנת תחקיר

- החלטת מערכת
- הכנת תחקיר כרוכה הקצאת משאבים, גם כוח אדם וגם כסף. עיתונים גדולים מחזיקים כתבים שמצפים מהם לתחקיר פעם בחודש\ חודשיים. במקרים אחרים לוקחים כתב מהמשימות הרגילות ונותנים לו זמן להכין תחקיר. לפעמים זה כרוך בנסיעות לחו"ל, רכישת ציוד וספרים, הפעלת חוקרים פרטיים, תשלומים עבור בדיקות מעבדה, הפעלת מצלמות נסתרות, מכוניות וכו'. לכן לפני שמחליטים לעבוד על תחקיר רחב היקף- מחליטים עקרונית שרוצים אותו או לא.

שלבים בהכנת תחקיר

- השיקולים שיעמדו בפני העורכים \ מנהלי העיתון בטרם תתקבל החלטה:
- א. נושא התחקיר - האם יש בו עניין לקוראים? האם לא טופל לאחרונה? זה מחייב בדיקה בארכיונים ומאגרי מידע. אם זה טופל, לא ניתן יהיה להציג את הנושא כתחקיר.
- ב. הנחת עבודה על הצפוי להתגלות - מה יצא בסוף, חשד לשחיתות, מינהל לא תקין, רשלנות וכו'.

שלבים בהכנת תחקיר

- תכנון התחקיר

- הגדרה מדויקת של הנושא, זיהוי הדמויות, מיפוי מקורות, בדיקת ארכיון, שילוב עיתונאים נוספים, קבלת יעוץ מקצועי באותו תחום, יעוץ משפטי שיתוף פעולה עם גורמים נוספים, כמו ארגוני צרכנים או אגודה לזכויות האזרח, פוליטיקאים כדי להבטיח המשך העלאת הנושא כולל שאילתות. כמו כן בדיקת מקורות כדי שהנושא לא ידלוף.

שלבים בהכנת תחקיר

- בדיקת חומר ארכיוני, מה פורסם מה לא פורסם. איזה חומרים שכבר פורסמו יכולים לסייע בהכנת התחקיר
- מניעת הפרעות מצד הגוף שעליו עושים תחקיר

שלבים בהכנת תחקיר

- אילנה דיין מדברת על הכול

- אילנה דיין עשרים שנה אחרי

מחיר התחקיר

- תחקירן נמצא בדרך כלל בעימות עם גופים עם רשויות וגורמים שעליהם הוא כותב. הוא עלול להיות נתון לאיומים ולהטרדות. יש שעורכי עיתונים, ובעיקר בעלי עיתון, מסתייגים מפרסום תחקירים, משום שהדבר עלול לפגוע בקשרי העיתון עם הרשויות, או גרוע מכך - עם מפרסמים.

מחיר התחקיר

- "בקיץ 2004, בעקבות הוראה של מוזס למנוע פרסום כתבה שלי על סגירת תיק השוחד של אריאל שרון בפרשת האי היווני - צלצלתי למוזס והוא לא הכחיש שפסל את הכתבה. בשיחה שקיימנו כעבור שעה בחדרי במערכת הוא חזר על הנימוק הידוע שלו: אין חדש בדברים שכתבת...נמאס לי מההטפות שלך...אמרתי לו: נוני, אתה הורס את מפעל החיים של הוריד. אתה גורם לעיתון נזק כבד, והוא הגיב: אתה גורם נזק - אתה, אתה!"

מחיר התחקיר

- "מוזס החזיר ליובל את הכתבה כאשר מרביתה לא מאושרת לפרסום. בהוראתו של מר מוזס הכתבה צונזרה מהותית, סורסה וליבה נקרע. הקטעים החשובים ביותר והמעניינים ביותר, לרבות אלה הנוגעים לקשר בין אפל לבין הפוליטיקאים הבכירים כמו אריאל שרון, אהוד אולמרט וראובן ריבלין - נפסלו...לא היה כל שיקול מקצועי ב"עריכה" הזו. להיפך. נרמס כאן כל כלל בסיסי של עבודה עיתונאית מקצועית. רותי יובל התקשתה אז לעבור על כך לסדר היום".

מחיר התחקיר

- "ורדי הודיע ליובל נחרצות, והיא העבירה זאת אלי, כי המו"ל קיבל החלטה שלא תתפרסם כל ידיעת מעקב. לא חשוב עד כמה המידע המצטבר חשוב ומעניין. הנימוק היה "במשרד ראש הממשלה מאוד כועסים על העיתון. זה לא עניין פשוט לא לעיתון ולא לבעלים שלו, לצאת נגד ראש ממשלה מכהן".

מחיר התחקיר

- העורך הראשי של עיתון גלובס, חגי גולן אמר בזמנו כי "תחקיר הוא לא השקעה טובה. בסוף-בסוף כל עיתונות, מכל סוג שהוא, היא עסק כלכלי"
- משה ליכטמן, תחקירן גלובס: "תחקיר זה לא כלכלי. אם אתה מסתכל במונחים כלכליים, חגי גולן צודק".

מחיר התחקיר

- חנוך מרמרי, לשעבר עורך הארץ: "היום, כשעיתונות חוקרת נוטה לעסוק בזוטות מרגשות ובמקרי נוכלות פשוטים, המאמץ של רוזנטל וצוותו לחקור את פועלה המורכב של משפחת עופר, את הדרך להתעשרותה המופלגת ואת התנהלותה מול מדינת ישראל ראוי להערכה. על כן, כצרכן תקשורת וכעיתונאי ותיק, אהדתי נתונה מראש לרוזנטל, המגלם את דמותו של העיתונאי היחיד ומאבקו בתאגיד. מעבר לסיכונים המקצועיים שנטל על עצמו, רוזנטל העז ליטול סיכון אישי. מעטים מיישמים היום את הערך הראשון בעיתונות, זה שניסח אורי אבנרי כשרכש את "העולם הזה": "ללא מורא". זה מה שעיתונאים צריכים לעשות, ומי מתאים לכך יותר מרוזנטל האמיץ, רב הניסיון ועטור הפרסים?"

מחיר התחקיר

- **בוב גרין, תחקירן ניוז דאיי: "תחקיר הוא כמו טיפוס על הר משובץ מלכודות. כאשר אתה מגיע לפסגה, התשואות הן קצרות. אתה עומד מול תביעות משפטיות, מו"לים נבוכים, חרם של מפרסמים, אבדן חברים, איום במאסר. ולפעמים גם רוצחים אותך".**

מחיר התחקיר

- **תכונות תחקירן: אמיץ, ספקן, ציני, תוקפני, וגם סבלני, יודע לשאול וגם לסייג, חייב לא לקבל כל אמירה כפשוטה אלא ולבדוק אותה ולהעלות ספקות.**
- **”כתבתים חוקרים חייבים להיות חדורי אמונה בטבע האנושי: אמונה שמישהו, בדרך כלשהי, פועל נגד האינטרס הציבורי”.**

מחיר התחקיר

- אבל בסופו של דבר, תחקיר מוסיף יוקרה לעיתון ולתחקירן. קודם כל בשל חשיפת עובדות שלו לא עבודת הכתב לא היו נחשפות כלל לציבור. שנית תחקיר מעניק לציבור סיפור בעל חשיבות ציבורית, שפרטיו נאספו ממקורות שונים ובדרכים שונות. כאשר לרוב מדובר בחשיפת פרטים או עובדות שמנוגדים ל"גרסה הרשמית". הנמסרת לציבור בידי פקידי ממשלה.

איסוף מידע

- מיישמים כל הטכניקות: ראיונות, מקורות מגוונים, דיבוב מקורות. לפעמים קשה כי הדלפה כזו יכולה לגרום פיטורין או השמצות בעיתונים (מקרה תנובה הוציאו תיק רפואי של מתלוננת)
- וטרגיט- ראיינו 50 איש הקשורים לגיוס כספים עד שמצאו מי ידבר. בדרך כלל עובד מתוסכל או חרד עם מצפון לא נקי, או יריב אינטרסנטי- חייבים לבדוק היטב מידע.

עבודה על תחקיר

- להציג כאילו אתה יודע את כל הפרטים ובכל מקרה אתה מפרסם (שמרת)
-
- חלוקת הנטל: לומר למקור שיש כבר משתפי פעולה והוא לא היחידי
- חשאיות
- מקום הראיון- חשוב, עדיף סביבה אוהדת כמו בית
- מבנה הראיון- משפך - משאלות כלליות לפרטניות, כדי לשבור קרח ולא להרתיע

עבודה על תחקיר

- מסמכים- חשוב להשיג כדי לגבות עדויות
- תצפיות- להתרשם במו עיניך (העברת ציוד ברכב של חברת קדישא) או חדירה של עיתונאי אמריקאי יהודי לתא נאצים בגרמניה
- תחקירן, אנדי קוט, עבד כנהג אמבולנס וגילה תקלות, רכבים פגומים, נסיעה עם צופר שלא לצורך ועוד

עבודה על תחקיר

- בדיקות מעבדה וסקרים- על פי הצורך
-
- בדיקה ואימות- יותר קפדני לעומת כתבה רגילה

בחינת החומר

- לראות מהי המסקנה שעולה מהחומר, לוודא שלכל טענה יש הוכחה
- בחינה: או ממשיכים או בודקים יותר לעומק או יורדים מהתחקיר
-
- קבלת תגובה: בשלב הסופי, זה חשוב כי אחרת אין טענה של תום לב במקרה של תביעה. גם אין תגובה זו תגובה

בחינת החומר

- לאחר תגובה עוד השלמות לפי הצורך

קדם כתיבה

- איך להפוך את החומר שנאסף לסיפור מעניין
- קביעת נושא, תכנון מבנה, ציון נכון של החומר. לכתוב רק מה שמשתלב ברצף הסיפור

בחינת החומר

- תחקיר מערכת החינוך

כתיבה

- פתיח, הסבר רקע, ציטוטים, דוגמאות ותיאורים. חייבים להוציא מכמות גדולה של חומר שנאסף סיפור מעניין וברור. כתב חייב לנתק עצמו רגשית

:

כללי כתיבה

- א. היצמדות לעובדות
- ב. הבהירו מה שלא ברור, מרב התמצאות הכתב חושב שכולם מבינים על מה מדובר
- ג. שילוב מילון מושגים

כללי כתיבה

- ד. ציטוט מומחים ופרשנים

- ה. תגובות

- ו. קריאה נוספת של החומר

-

- תמיד שומרים חומרי גלם

מבנה כתבה

- דפוס בסיסי: פתיח, קטע מקשר, גוף הכתבה, סגיר
- סדר כרונולוגי: תיאור התפתחות אירוע, שלב אחר שלב. זה יוצר מתח ודרמה משום שהקורא שותף להתפתחות

הנוסחה של וול סטריט ז'ורנל

- פתיח- מתמקד בסיפורו האישי של אדם המייצג או מסמל תופעה
- קטע קישור- יוצר את הזיקה בין האדם לתופעה
- גוף הידיעה- טיפול בתופעה או בנושא המרכזי
- פסקת סיום, סגיר- חזרה לאותו אדם ואיך מתמודדים \ פותרים את הבעיה

הנוסחה של וול סטריט ז'ורנל

- האנשת הסיפור
- מסביר ומפשט תופעות חברתיות, כלכליות, חברתיות ופוליטיות
- במקביל יש טיפול רציני ולעומק בתופעות
- "אל תכתבו לבנקאים, תכתבו ללקוחות הבנקים"

פתיח של כתבה

- החלק הכי חשוב בכתבה
- מציג את הנושא
- מגבש אווירה והטון של הכתבה
- יצירת מתח

פתיח של כתבה

- פתיח חדשותי: אחיו תאומו של הפתיח התמציתי, מבוסס על חמשת המ"מים, מביא את העובדות הכי מעניינות וחשובות בפתיחה
- פתיח תיאורי: תיאור של אדם או מקום כדי להכניס את הקורא לאווירת הכתבה. מאפשרת מתן ביטוי ליצירתיות הכתב

פתיח של כתבה

- פתיח ציטוט : ממד של אפיון, מעורר סקרנות
- פתיח של שאלה : מעורר סקרנות
- פתיח בגוף ראשון : מצביע על כך שהכותב לא מספר על משהו מרוחק אלא על אירוע שהוא השתתף בו בעצמו

קטע מקשר

- מסביר לקורא מה בדיוק מתרחש בתמונת הפתיחה של הכתבה, שתוארה בפתיח
- מציג את הערך החדשותי והרלוונטיות של הכתבה כולה
- רומז לקורא מה צפוי לו בהמשך הכתבה

פסקת הסיום

- אחד משיאי הכתבה

- קובעת מה בעצם יישאר חקוק אצל הקורא

פסקת הסיום

- סגירת מעגל: מתמצת במשפט את המסר של הכתבה כדי שזה יישאר עם הקורא
- נקודת מחשבה: ראייה פרשנית, מטילה ספק, או דעת מיעוט שיכולה לשנות מבט עלה כתבה
- סגיר של שאלה: מסיימים בשאלה העולה מתוך

פסקת הסיום

- מבט קדימה: סיום המבהיר כי הכתבה עסקה בתהליך או בגורל של אדם עד לנקודה בהווה אך העתיד יכול לשנות את פני הדברים
- נקודת מחשבה: ראייה פרשנית, מטילה ספק, או דעת מיעוט שיכולה לשנות מבט על כתבה
- סגיר של שאלה: מסיימים בשאלה העולה מתוך

פסקת הסיום

- סגיר של ציטוט : מאפיין כמו ציטוט בפתיח את הכתבה כולה
- סגיר אדיטוריאלי: דעה ישירה או מרומזת של כותב הכתבה
- סגיר רגשי : דומה לפתיח רגשי. משאיר רושם עז אצל הקוראים

עריכה

-
- 1. לבדוק שכל הטענות מגובות בעובדות
- 2. כל התגובות נלקחו
- 3. הכתבה מובנת גם למי שאינו מתמצא בחומר

עריכה

- 4. הכתבה מעניינת
- 5. נאספו חומרים גראפיים כמו תמונות המעורבים, צילומי מסמכים, גראפיים

פרסום

- היקף הפרסום- כתבה או סדרה

- מיקום

- הדגשת פרסום, הפנייה מעמוד ראשון

- פרסום מקדים

- פרסום נלווה באמצעי תקשורת אחרים (עיתון כולבו פרסם את ממצאי התחקיר על וידוא הריגה ערוץ 1)

אחרי הפרסום

- פרסום ממצאים נוספים כדי לחזק את החשיפה
-
- פרסום פניות ממקורות נוספים שהגיעו לאחר פרסום ראשוני
-
- מעקב- האם משהו השתנה
-

אחרי הפרסום

- שיתוף פעולה עם פוליטיקאים: שאילות, תלונות במשטרה, חקירה של מבקר המדינה
- כל פעולה כזו מסוקרת תוך אזכור העובדה שהעיתון הוא זה שחשף את הפרשה
- תהודה ציבורית : שמו של העיתון נישא בפי כולם

התחקירים שעשו את ההבדל

- פרשת ווטרגייט

- פרשת ווטרגייט (באנגלית: Watergate scandal) הייתה שערורייה פוליטית שהתרחשה בארצות הברית, בין השנים 1972 ל-1974, ואשר הובילה בסופו של דבר להתפטרותו של נשיאה ה-37, ריצ'רד ניקסון. היא נחשפה בעיתון וושינגטון פוסט בידי שני עיתונאים שאז נחשבו זוטרים, בוב וודוורד וקרל ברנסטין.

התחקירים שעשו את ההבדל

- המונח פרשת ווטרגייט מתייחס לשרשרת אירועים שהתחוללו במשך כשנתיים. תחילת הפרשה בגילוי של פעולות בלתי חוקיות שננקטו על ידי אנשי ממשל ניקסון נגד מחאת הדמוקרטים על המלחמה בווייטנאם. העיתונאים הצליחו במשך שנתיים לקשור ישירות בין ניקסון לבין הפעולות הבלתי חוקיות שנעשו וגם חשפו את הפעולות שניקסון ואנשיו עשו על מנת להסתיר את האמת. ניקסון הקדים הליך של הדחה שהחלו בו והתפטר ב-9 באוגוסט 1974.

התחקירים שעשו את ההבדל

- לפרשה הייתה השפעת גדולה על יחס הציבור כלפי העיתונות. עורך העיתון הוושנינגטון פוסט בעת הפרשה, בניג'ימין ברדלי אמר כי: "התוצאה העיקרית של הפרשה היא שסוג חדש של צעירים נמשכו לעסוק בעיתונות. הם נוכחו לדעת שאפשר להשפיע באמצעות המקצוע הזה, לעשות את העולם למקום טוב יותר. הם גילו שהעיתונים יכולים לעמוד מול שקרים- ולהגיע אל האמת".

התחקירים שעשו את ההבדל

- חשבון הדולרים

- 1977, דן מרגלית, עיתון הארץ. הפרשה החלה כאשר העיתונאי דן מרגלית פרסם בעיתון "הארץ", ב-15 במרץ 1977, שלאחריה, רעייתו של ראש הממשלה יצחק רבין, מחזיקה חשבון דולרים בבנק "ניישנל בנק" שבארצות הברית, בניגוד להוראות הפיקוח על מטבע זר שהיו בישראל באותה עת. החשבון, למעשה היו שניים, נפתח כחוק בעת שיצחק רבין כיהן כשגריר ישראל בארצות הברית ונשא את שם שני בני הזוג. החוק הישראלי חייב את סגירת החשבון עם סוף הקדנציה (בשנת 1973), אולם בני הזוג המשיכו להחזיק בחשבון. בני הזוג טענו בתחילה כי מדובר בסכום זעיר, אולם לדברי מרגלית הבנק מסר נתונים הסותרים טענה זו.

התחקירים שעשו את ההבדל

- מאוחר יותר פרסם הניו יורק טיימס כי החשבון כלל 90 אלף דולרים שקיבל רבין עבור הרצאות בעת שכיהן כשגריר. העיתון המליץ במאמר כי רבין יחזיר את הכסף, אך רבין לא עשה כן ואף מעולם לא שילם מס על הכסף, בארצות הברית או בישראל. על עבירות מסוג זה נהוג היה להטיל קנס מנהלי, ללא העמדה לדין. משרד האוצר נטה לטפל באופן דומה גם במשפחת רבין, אך נתקל בהתנגדותו של היועץ המשפטי לממשלה, אהרן ברק, שהודיע על כוונתו להעמיד לדין את לאה ויצחק רבין. באותה עת עמד רבין בראש ממשלת מעבר, לאחר שהתפטר בדצמבר 1976 עקב משבר קואליציוני.

התחקירים שעשו את ההבדל

- בעקבות ההתפטרות הוקדמו הבחירות לכנסת ל-17 במאי 1977. בהתמודדות הפנימית במרכז מפלגת העבודה שהתקיימה בפברואר ניצח רבין את שר הביטחון שמעון פרס ברוב קטן, ונבחר למועמד המערך לראשות הממשלה. בעקבות פרסום הפרשה והמלצתו המפורשת של אהרן ברק, יצחק רבין "יצא לחופשה" מתפקידו כראש הממשלה (שכן לא יכול היה להתפטר מממשלת מעבר), פרש מהנהגת המערך (הוא הודיע על כך בשידור טלוויזיה ב־7 באפריל), ונתן לשמעון פרס להתייצב במקומו בראש הרשימה לקראת הבחירות לכנסת התשיעית. כתוצאה מכך נמנע היועץ המשפטי מהעמדה לדין של בני הזוג רבין, ועל לאה רבין הוטל קנס בסך 250 אלף לירות. בבחירות, אשר היו תחת השפעה חזקה של מלחמת יום הכיפורים, הפנה הציבור עורף למערך, והעניק את הניצחון לליכוד בראשות מנחם בגין.

התחקירים שעשו את ההבדל

- הפשע המאורגן

- רן כסלו, עיתון הארץ. בשנים 71'-72' פרסם רן כסלו כתבות מקיפות ששרטטו את תחומי הפעילות של החשודים כראשי הקרימינלים העבריים : פרוטקשן, הפעלת הימורים בלתי חוקיים וגביית חובות. מרדכי (מנטש) צרפתי הוכרז בכתבות של כסלו כ"סנדק", בצלאל מזרחי, איש עסקים ובעל בתי מלון, הוזכר כי ימינו. בעקבות פרסום הכתבות הוקמה ועדת בדיקה בראשות היועץ המשפטי לממשלה, מאיר שמגר ; בלא היסוס סתרה הוועדה את טענותיו של כסלו וקבעה כי בישראל אין פשע מאורגן. "אין יסוד לגרסה של מר כסלו כפי שהציגה בכתבותיו, דהיינו כאילו בארץ פועל סינדיקט כל יכול אשר בראשו ניצב 'סנדק'", סיכם שמגר.

התחקירים שעשו את ההבדל

- כמה שנים מאוחר יותר פרסם אבי ולנטין, כתב הפלילים של הארץ, את רשימת ה- 11, הרשימה, שהורכבה בידי אנשי המודיעין של המשטרה, כללה 11 דמויות, ובהן אנשי עסקים מכובדים המקורבים לצמרת השלטון. בראשה כיכב מרדכי (מנטש) צרפתי, יקירם של שרי מפא"י וחברם של קצינים בכירים במשטרה ובצבא; את המקום השני תפס בצלאל מזרחי, איש עסקים ובעל בתי מלון. ליד שמם של השניים פורט מידע מודיעיני שנאגר במשטרה והחשיד אותם, בין היתר, במימון עסקאות סמים ובסחר טראנס-אטלנטי ביהלומים גנובים. מיד אחריהם הופיעו ברשימה צמד העבריינים רחמים ("גומדי") אהרוני וטוביה אושרי, מנהיגי "חבורת הכרם" שנחשדו ששימשו כזרועם הארוכה של מזרחי ומנטש לביצוע העבירות הפליליות. גם האחים אלי ועזרא טיסונה, העבריינים יחזקאל אסלן ואיש העסקים מוניה שפירא היו ברשימה.

התחקירים שעשו את ההבדל

- התחקיר הביא בפעם הראשונה לידיעת הציבור כי גם בארץ, כמו בארה"ב, יש ארגוני פשע.

התחקירים שעשו את ההבדל

- הפסיכולוג המנצל
- מרדכי גילת ומלי קמפנר, ידיעות אחרונות, 1992. השניים חשפו את העבודה שפסיכולוג ידוע ניצל את חולשותיהן של המטופלות וביצע מעשים מגונים. נפתחה חקירה, הפסיכולוג הועמד לדין ונידון לארבע שנות מאסר.

התחקירים שעשו את ההבדל

- פרשת הג'קוזי

- מרדכי גילת ומלי קמפנר, ידיעות אחרונות 1994. הפעם חשפו התחקירנים כי המפקח הכללי של המשטרה, רפי פלד, נהנה מהנחות בבתי מלון. לפרסום מיוחד זכתה תמונה בה נראה פלד משתכשך בג'קוזי יחד עם קציני משטרה נוספים. החשיפה זכתה לכינוי "פרשת הג'קוזי". בעקבות הפרשה המליצה פרקליטות המדינה להעמיד את פלד לדין באשמת לקיחת שוחד. ההכרעה הועברה לידי היועץ המשפטי שהחליט כי אין מקום להעמיד את המפכ"ל לדין. נגד החלטה זו הוגשה עתירה לבג"ץ ופלד התפטר.

התחקירים שעשו את ההבדל

- **הסיליקון בחלב**

- **רונאל פישר, מערבי, 1995. בכתבה נחשף כי חברת תנובה נוהגת להחדיר את הכימיקל די מתיל סילוקסאן (שנחרט בתודעה הקולקטיבית כ"סיליקון") לחלב העמיד שלה. החומר נחשד כחומר מסרטן, ולכן נאסר לשימוש במזון ברוב ארצות העולם ובהן ישראל. החברה ניסתה לומר שהכן תקין, יצאה במסע פרסום אגרסיבי אבל הלחץ עליה, ונציגי החברה זומנו להופיע בפני ישיבת פגרה מיוחדת של ועדת הכלכלה של הכנסת, בהשתתפות נציגי משרד הבריאות, משרד החקלאות וארגוני הצרכנים. בסופו של דבר, בעקבות חקירה פנימית, הודתה הנהלת תנובה במחדל, כאשר מנכ"ל החברה, יצחק לנדסמן, התנצל בהודעה אישית על הפרשה, על הטיוח, והורה על השעייתו של מנהל המפעל. זה לא סיפק את דעת הקהל, הועלו חשדות כי לנדסמן ידע על המתרחש כבר שמונה חודשים לפני האירוע, אך בחר להתעלם. לנדסמן הוחלף כעבור זמן קצר במנכ"ל חדש, אריק רייכמן.**

התחקירים שעשו את ההבדל

- פרשת דרעי

- מרדכי גילת, ידיעות אחרונות, 1990. התחקיר חושף חשדות למעשים פליליים נגד שר הפנים דאז, ח"כ אריה דרעי מש"ס. כתוצאה מכך הוגשו תלונות במשטרה שהתפתחו לתיקים פליליים נגד דרעי; התיק הציבורי והתיק הפלילי. המדובר בשוחד אותו קיבל דרעי בתיק האישי, והעברת כספים לגופים חרדיים של ש"ס תוך הפרת נהלים ברמות ובשלבים שונים. בעקבות התפרצות הפרשה ועתירת התנועה לאיכות השלטון, נקבע בבג"ץ כי דרעי אינו יכול יותר לכהן כשר, ואכן אריה דרעי התפטר מתפקידו כשר הפנים. ביום 20 ביוני 1993 הוגש כנגד דרעי כתב האישום ב"תיק האישי", כאשר הוחלט ש"התיק הציבורי" ימתין עד לקבלת ההכרעה ב"תיק האישי". בסופו של דבר הורשע דרעי בבית המשפט המחוזי בירושלים באישום לקיחת שוחד אישי. גזר דינו של דרעי כלל; ארבע שנות מאסר וכן קנס של 250,000 שקל.

התחקירים שעשו את ההבדל

- ליקויי אבטחה באל על

- משה זונדר, מעריב, 1995. העיתונאי חשף שורה של ליקויים במערך האבטחה של מטוסי אל על. התחקיר כלל צילומי המזוודה עם פצצת הדמה שהוחדרה למטוס אל-על על-ידי כתב העיתון. בעקבות פרסום הכתבה שונו נהלי אבטחה והנושא אף הועלה לדיון בישיבת הממשלה.

התחקירים שעשו את ההבדל

- פרשת האי היווני

- מרדכי גילת, מיכל גרייבסקי ומלי קמפנר ידיעות אחרונות מארס 2001. תחקיר שחשף את פרשת האי היווני. זמן קצר לאחר מכן הוחלט לפתוח בחקירה ביחידה הארצית לחקירות בינלאומיות נגד דודי אפל, אהוד אולמרט אולמרט, אריאל שרון ובנו גלעד בחשד לשוחד, מרמה והפרת אמונים. החקירה נפתחה בעקבות האזנות לקווי הטלפון של אפל. הפרשה החלה כאשר ניסה איש העסקים דוד אפל לרכוש את האי פטרוקולס, אי יווני שומם וסלעי המשתרע על שטח של 30 אלף דונם ומרוחק כ-40 ק"מ משדה התעופה של אתונה ולהפוך אותו למרכז נופש.

התחקירים שעשו את ההבדל

- אפל פנה לשר החוץ דאז אריאל שרון ועם ראש עיריית ירושלים דאז אהוד אולמרט. על פי החשד, הוא הציע לכל אחד בנפרד עזרה פוליטית ולוגיסטית בהתמודדות ביניהם בבחירות הפנימיות על ראשות הליכוד. על פי החשד, השניים השתמשו במעמדם הממלכתי כדי לסייע לאפל בקידום הקשרים שלו עם אישי ציבור ביוון במטרה לקדם את עסקת רכישת האי. כדי לדרבן את שרון לסייע לו, שכר אפל את שירותי הייעוץ של בנו גלעד תמורת עשרים אלף דולר בחודש. בסופו של דבר החלט היועץ המשפטי מני מזוז לא להעמיד את שרון, שכבר כיהן כראש הממשלה, לדין.

התחקירים שעשו את ההבדל

● פרשת גלנט

- קלמן ליבסקינד, מעריב, ספטמבר 2008. העיתון חושף את פרשת הקרקעות של האלוף יואב גלנט במושב עמיקם ואת החשד להתנהגות לא ראויה. מעריב, לבדו, משאיר את הסיפור בכותרות ועל סמך ממצאי התחקיר מוגשת העתירה לבג"ץ שבסופו של דבר הביא לביטול מינוי של גלנט לרמטכ"ל.